

damenti, in quo vis utriusque sententiae sita est. Nam si Scriptura non posset commode aliter intelligi, parvipendenda esset ratio: si autem Scriptura alium commodum sensum habet, preferenda est ratio facta: quia sine dubio urgens est. Dici ergo imprimis potest, non loqui Scripturam in universum de omnibus animalibus brutis, sed de his, quae herbis et fructibus pasci naturaliter solent. Et hoc responsum indicat D. Thomas dicens, Bedam non fuisse locutum de omnibus animalibus, sed de quibusdam, nam a fortiori hoc de Scriptura intelligit. Sed instatur, quia Scriptura non unam tantum, sed plures distributiones multiplicat, dicens: *Ut sint vobis in escam, et cunctis animantibus terræ, omniq[ue] volucrī cœli, et universis, qua[m] moventur in terram, et in quibus est anima virens.* Quis ergo audeat tot universales locutiones ad quædam animalia limitare? Sed nihilominus sine vi, aut impræcipitate dici potest, illa omnia verba intelligi quidem universaliter, ut proferuntur, sed cum distributione accommoda, juxta materiæ capacitatem. Ita ut sensus sit illos terræ fructus datos esse ad sustentanda omnia animalia, quae naturaliter talem cibum appetunt, et illo indigent.

22. *Instantia altera quæ est prima conjectura ex allatis n. 19, expeditur.* — Cum vero contra hoc instatur, quia hoc modo providentia divina animalibus carnivoris defuisset. In contrarium replicatur: quia etiam potest Deus argui quod improvidus erga pisces fuisse, nullibi enim legimus aliquid eis in cibum concessisse. Cum ergo providentia Dei non in verbis consistat, sed in factis, potuit optime tam piscibus quam feris, vel rapacibus animalibus sufficientissime providere cibum, producendo varia rerum genera, et dando illis animalibus talem instinctum naturale, et vires, ut rapiant, et quærant a Deo escam sibi. Cur autem in quibusdam declaraverit cibum, quem illis paraverat, potius, quam in aliis, pertinent, ad liberam Dei voluntatem, cuius rationem non semper reddere possumus. Posset autem fortasse non improbabiliter considerari, Deum in illis verbis, non ad ipsa animalia bruta, sed ad homines principaliter fuisse locutum. Ideoque in alimentorum sufficientia providentiam suam erga homines explicando, illa simul animalia commemorasse, quæ vel sub cura hominis futura erant, ut sunt domestica: vel ad utilitatem, usum, vel commoditatem hominis pertinent, quia peculiaris cura talium animalium ad integrum providentiam erga ipsum hominem

quodammodo pertinet. Hujusmodi autem animalia esse videntur, quæ herbis et fructibus terræ aluntur. Quæ consideratio mihi sane non improbabilis apparet.

23. *Expeditur secunda et tertia.* — Non displicet autem, quod ulterius Cajetanus addit, nullum esse animal, quod non possit herbis, aut fructibus vesci, et illis sufficienter sustentari. Quod suadet argumento facto de arca Noe, quia non est verisimile introduxisse Noe in arcam carnes, quibus animalia carnivora vescerentur: ergo tune solis fructibus, vel seminibus terra omnia animalia fuere nutrita: *quia vel necessitas temporis, vel specialis tunc divinæ gubernationis efficacia efficit, ut etiam animalia carnivora vescerentur vegetalibus:* ut idem Cajetanus dixit Genes. 6, in fin. Verisimilius autem est, sine miraculo ibi sustentata fuisse animalia ex seminibus, vel fructibus, quos Noe in arcam introduxit. Oportuit tamen, ut animalia, que naturale inter se dissidium habent, vel in locis separatis conservata fuerint: vel certe, ut divina virtute mansueta et pacifica inter se redderentur; nam hoc consuetudine et educatione comparari solet, ut experientia docet. Unde facile potuit modo præternaturali, et in illa occasione necessaria fieri. Idemque est dicendum ad difficultatem de principio creationis rerum. Nam potuerunt animalia inter se inimica in locis diversis creari: ita ut debiliora non possent a fortioribus interfici, donec species rerum sufficienter multiplicarentur. Vel etiam pro aliquo tempore potuit divinitus ille naturalis instinctus impediri, vel in ea dispositione illorum interiores sensus creare: in qua per consuetudinem componuntur, et mansueta inter se fiunt.

24. *Concluditur responsio D. Thomæ hactenus exposita.* — Hoc ergo modo facile defenditur, absolute verum esse, Deum dedisse herbas, semina, et fructus pro cunctis animalibus, quamvis non limitaverit, ut solis illis uterentur: neque in hoc aliquorum naturam immutaverit, aut correxerit, seu frænaverit, ne carnes appetenter, vel ne discordiam inter se haberent. Atque ita Deus ex parte sua omnibus etiam animantibus terræ sufficienter alimenta providit, quamvis aliqui ex peculiari sua naturali propensione alia appetere, et inquirere possint. Quod vero moderni auctores supra citati dicunt appetitum edendi carnes in his animalibus non ortum ex ipsa specifica natura, sed ex temperamento corporis, adjuncta consuetudine: habere quidem potest locum in ipso usu, quia multum ex apprehensione

imaginationis pendet, quæ propter consuetudinem multum immutatur. Nam inde fit, ut animalia naturaliter inimica, usu, et consuetudine inter se mansueta fiant, quando disciplinabilia sunt, et memoriam habent. Et similiter ex non usu, seu inexperientia ciborum fieri potest, ut per imaginationem non apprehendantur, ut multum delectabiles: sicut e contrario experientia, et consuetudo in brutis auget appetitum.

25. Nihilominus tamen negari non potest, quin hujusmodi instinctus in actu primo speciati ex ipsa natura specifica oriuntur, ut naturalis quædam discretio inter herbam utilem et noxiæ: et inter animal contrarium, vel pacificum, et propensum ad esum carnium, vel piscium, vel tantum herbarum: ut, verbi gratia, jumenta, equi, boves, et similia animalia talis sunt naturæ, ut nulla consuetudine videantur fieri posse carnivora: alia vero non solum possunt, sed etiam naturaliter ad hoc sunt propensa. Has ergo naturales proprietates, et propensiones haberent animalia, etiamsi homines nunquam peccarent. Et ideo credibilis videtur, quod si status innocentiae longo tempore duraret, animalia carnibus vescerentur juxta uniuscujusque naturalem propensionem: quia nulla est necessitas excogitandi peculiarem Dei providentiam, ad hoc impediendum perpetuo, licet forte in principio creationis pro aliquo tempore id fuerit conveniens. Neque est ulla ratio, quæ suadeat, hujusmodi animalia nunquam fuisse operatura juxta naturalem propensionem, et per solum non usum illum naturalem instinctum perpetuo futurum esse sopitum, et quasi extinctum, cum ipse sit principium sufficiens ad usum illum inchoandum, sicut nunc experimur in his animalibus, quando ex solo instinctu naturæ ante omnem usum operari incipiunt.

26. *Pro secunda principali objectione in num. 6 quæstio.* — *Quorundam responsio, ejusque fundamentum.* — In secunda vero objectione petitur alia communis dubitatio, an homines post lapsum usque ad diluvium carnibus usi fuerint? Quæ ex alio loco Genes., cap. 9, a paritate rationis oritur, ut proposuimus. In illa ergo dubitatione consequenter multi dicunt, usum carnium non fuisse omnino inter homines ante diluvium. Alii vero dicunt non fuisse usurpatum, licet inter iniquos in usu esse potuerit. Fundantur præcipue in verbis illis Dei Genes. 9. *Omne, quod moretur et vivit, erit vobis in cibum, quasi olera virentia tradidi vobis omnia,* ubi Chrysostomus Justinum et D. Thomam: sed immerito. Nam licet isti Patres non dicant fuisse illo tempore illicitum, seu prohibitum usum carnium, neque etiam dicunt, fuisse licitum: sed solum de facto aliquid dicunt, ut statim explabimus. Probatur ergo nostra resolutio, applicando et convertendo discursum factum de statu innocentiae. Quia esus carnium in illo tempore nec fuit malus, quia prohibitus, nec fuit prohibitus, quia malus: ergo nullo modo

fuit illicitus. Prior pars antecedentis probatur optime argumento facto in secunda objectione, quam tractamus, proceditque a fortiori, quia in statu innocentiae non fuit hic usus malus, quia prohibitus: ergo multo minus post peccatum. Item, quia haec prohibitio nec colligitur ex verbis Dei Genes. 1, dictis, ut ibi probatum est: nec ex verbis Genes. 9, quibus Deus tradidit omnia potestati hominum, ut eis uterentur ad manducandum, si vellent. Nam ex eis colligi non potest fuisse dicta ad tollendam priorem prohibitionem. Potuerunt enim dici, vel ad explicandum magnum beneficium, quod cum ipsa natura hominibus concesserat, quod non obstantibus prioribus peccatis, firmum declarabat, sicut ibidem etiam dixit: *Crescite, et multiplicamini, et replete terram*, quod a principio etiam dixerat, nihilque novum per illa verba concedebat: vel etiam potuit DEUS per illa verba instruere homines, quod in eo statu, peculiari, ac nova ratione esu carnium indigerent, tum quia ipsius naturae corruptae vires jam erant multum debilitatae, tum etiam, quia ipsa terra per aquas diluvii deterior reddita erat: et consequenter fructus ejus minoris virtutis ad nutriendum in futuris temporibus futuri erant. Haec ergo fuit sufficiens causa, ut DEUS, tanquam providentissimus patens, carnes in ordinarium cibum hominibus designaret, etiamsi antea non esset prohibitus earum usus.

28. Altera vero pars antecedentis probatur, quia neque ex vi objecti esus carnium est malus: nec mera ratione naturali prohibitus, ut est per se notum, et supra num. 7 et 8, et in tertia ratione dubitandi, et in priori discursu probatum est. Neque etiam erat malus ratione status, sicut de statu innocentiae diximus, quia in hoc est apertissimum discriben inter statum innocentiae, et naturae lapsae: tum quia in natura lapsa non habent homines illam rerum, et ciborum sufficientiam, copiam, facilitatem et bonitatem, quam in statu innocentiae habuerunt, semperque habuissent: tum etiam, quia vires corporis sunt longe debiles, et appetitus non est ita compositus, et fraternatus, sicut prius; ideoque in hoc statu nunquam fuit per se malum hunc naturalem appetitum exequi, quin potius est ex objecto indifferens: et in tali statu facile occurrere poterant occasiones, et rationes ordinandi talem actum ad bonum finem: vel ad reparandas vires ægritudine, aut labore delibitatas, vel ad illas conservandas, vel augendas ad fortius laborandum: vel quia interdum possunt faci-

lius tales cibi haberi, aut preparari, etc. Expli- caturque optime per statum puræ naturæ, si in ipso crearetur homo, et in hoc negotio suo discursui relinqueretur: nam posset sine dubio licite vesci carnibus quovis tempore, etiam a principio sue creationis: eadem autem ratio, quoad hanc partem, est de homine lapso.

29. *Responsio quantum ad factum.* — In secunda vero questione idem censem probabilius Soto et Ystella, et hic allegat dictos Patres. Sed Chrysostomus in verbis, que allegavi ex ead. homil. 27, oppositum indicat. Et similiter D. Thomas dum ait, *quod esus carnium videtur post diluvium introductus*, licet exponi possit de ordinario, et frequenti usu, ne sibi contrarius sit. Justinus vero, quæst. 419, ad Gent., dicit quidem Abel comedisse de lacte ovium, adducens illud Pauli 1. Corinth. 9: *Quis plantat vineam, et de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, et de lacte ejus non manducat?* Quod vero Abel carnes comederit, non declarat. Id tamen videtur aperte sentire Cajetanus, Genes. 4, ubi etiam adducit Beroum asserentem homines comedisse carnes ante diluvium. Idem affirmit Rupertus, lib. 4, in Genes., cap. 30, dicens: *Et si antehac absque ulla DEI præcipientis auctoritate hæc homo in cibum præsumpsit (utique carnes) tam ex hoc tunc ante legem, et deinde per legem potestate accepta jure sibi vendicat eadem in esum.* Denique etiam Torniellus concedit homines ante diluvium comedisse carnes, non tamen probos, sed improbos, nec licite, sed graviter peccando. Et deinde etiam in justis casum extremæ necessitatis excipit. Verumtamen in quibuscumque fuerit hic usus, frustra fingitur peccatum, præsertim grave, ubi nulla ejus ratio, nec positiva prohibitio inventur: et sine causa limitat exceptionem ad casum extremæ necessitatis. Cur enim non gravis, vel mediocris necessitas sufficeret; imo cur non major commoditatis satis superque esset? Illa enim sufficeret, ut actio ex objecto indifferens propter honestum finem fieret, ut argumentati sumus.

30. *Temperatur dicta responsio, quod esus carnium ordinario tunc non fuerit.* — *Fuisse tamen nonnullum esum, etiam inter probos homines.* — Itaque probabilis est hæc sententia de esu carnium inter homines in illo tempore, licet sit incerta, quia non potest probari ratione sola: et historia de hac re nulla extat, quæ certitudinem faciat: quia Scriptura nihil dicit satis aperte, et aliae non solum incertæ, sed etiam obscuræ sunt. Si ergo utendum est

conjectura, verisimile est, carnes, aut pisces in illis temporibus non fuisse ordinarium cibum hominum, præsertim eorum qui antiquam fidem et traditionem ita retinebant, ut secundum rationem viverent, et corporis voluptatibus dediti non essent. Hoc saltem videatur colligi ex facultate a Deo data Genes. 9, per quam explicuit, majorem fuisse illius temporis necessitatem, et ideo carnes jam tunc in ordinarium cibum assumi opportunum fuisse. Et ita possunt etiam exponi aliqui Patres, præsertim Chrysostomus et D. Thomas, qui dicunt carnium usum fuisse post diluvium introductum, utique ordinarium et communem. Nihilominus tamen credibile est etiam antea fuisse usitatum, præsertim ab his, qui voluntatibus corporum magis serviebant. Quia, ut D. Thomas ait: *Esus fructuum terre nascientium magis pertinet ad quandam simplicitatem vitæ, esus autem carnium ad quasdam delicias, et curiositatem.* Unde per hoc non tollitur, quin talis usus in casibus necessitatis, magisque per modum medicinae, vel remedii, quam ordinarii alimenti, etiam inter honestiores viros tunc fuerit.

31. *Id suadetur primo.* — Quod suadet etiam exemplum Abel jam eo tempore pascens greges ovium, ut illud inducit, et ponderat Cajetanus supra. Et certe, qui concedunt homines tunc lac ovium comedisse, jam fatentur, non ex solis fructibus terræ nutritos fuisse, et aliquid in cibum introduxisse, quod in statu innocentiae in usu non fuisse: cur ergo non credemus carnis usos fuisse, etiam licite, ac temperate, saltem aliquando juxta occurrentes occasiones, vel ratione necessitatis, aut majoris commoditatis? Id etiam suadet exemplum de venatione, quæ sine dubio recreationis causa fuisse tunc licita, et creditibus est fuisse in usu: ergo eadem ratione ob honestam recreationem creditibile est interdum de cibis in venatione captis aliquid gustasse. Denique eadem ratione verisimilius est, multa fuisse introducta statim post peccatum in usu ciborum, quæ in statu innocentiae non fuissent, ut usus alicujus panis, et usus ignis ad coquendos cibos, et fructus duriores, ut glandes, castaneas, et similes: ergo idem est verisimile de carnibus.

32. *Colligitur tandem ex dictis responsio ad secundam et tertiam objectiones in n. 6 et 7.* — Et ita obiter responsum est ad argumenta, quæ in contrarium fieri solent, et secunda etiam objectio ex dictis est sufficenter expedita. Et consequenter etiam responsum est ad

CAPUT VII.

QUOD GENUS VITÆ CORPORALIS, SEU POLITICÆ, HOMINES IN STATU INNOCENTIÆ PROFITERENTUR.

1. *Primum dubium an homines in statu innocentiae viverent in communitate.* — In hoc capite cetera explicanda supersunt, quæ ad modum videndi in statu innocentiae quoad externas et politicas, vel domesticas actiones et occupationes spectat. In quo puncto nonnulla explicanda occurunt, quæ per brevia quædam dubia expediri possunt. Et primum, ac præcipuum est, an homines tunc in societate, vel communitate viverent? In quo duplex communitas, seu societas humana distinguenda est. Una dicitur domestica, seu familiaria: alia civilis, seu populi, aut civitatis: quarum prior imperfecta, posterior vero perfecta censetur. Quia illa non est sibi sufficiens ad vitam transigendam: hæc vero totius sufficientiae complementum habet, ut dixit Aristoteles, lib. 1, Polit., cap. 2.

2. *Responsio de societate domestica et affirmativa quoad liberorum procreationem.* — *Non tamen quoad servorum ministeria.* — De priori ergo societate domestica non est dubium, quin in statu innocentiae futura esset. Quia illa intrinsece ac naturaliter oriatur ex conjunctione maris et foeminæ, ac filiorum procreatione, ut Aristoteles, d. lib., cap. 4, docuit. Sed in statu innocentiae esset societas maris et foeminæ cum speciali vinculo matrimonii, et consequenter cum cohabitatione necessaria ad filiorum generationem et educationem: ergo in illo statu esset domestica societas, seu communitas. Addit vero Aristoteles ibi, aliam veluti secundariam, quæ est domini et servi; sed hæc in illo statu non esset necessaria. Nunc enim necessaria, vel saltem utilissima non est propter multas actiones et ministeria, quæ ad sustentationem